

УДК 342.9

*Д. В. Палагнюк**здобувач**Науково-дослідного інституту публічного права*

АДМІНІСТРАТИВНІ ОBOB'ЯЗКИ ТІЛООХОРОНЦІВ В УКРАЇНІ

Вирішення проблем громадян у правовій демократичній державі не можливе без забезпечення їх певними комунікативними послугами, за допомогою яких вони зможуть прозоро та у стислі терміни забезпечувати самостійно чи з допомогою публічної адміністрації свої права, свободи й законні інтереси. Таким чином, будь-який суб'єкт публічної адміністрації має свої обов'язки, які є похідними від його адміністративно-правового статусу та відіграють важливу роль у становленні справедливої правової держави, адже вони втілюють покладені на них державою безумовні зобов'язання перед громадянським суспільством.

Ці обов'язки виникають завдяки адміністративно-правовим відносинам, у яких органи публічної адміністрації взаємодіють з іншими органами державної влади. Тому в Україні врегулювання обов'язків відіграє беззаперечну роль.

До проблематики адміністративних прав тілоохоронців неодноразово зверталися у своїх дослідженнях вітчизняні вчені, серед них найбільший вклад у досліджувану тему зробили Ю. Битяк, Н. Вапнярчук, В. Галунько, В. Гаращук, О. Єщук, О. Зайчук, М. Іншин, М. Карпа, Л. Кожура, В. Копейчиков, А. Малько, Н. Оніщенко, В. Пашинський, О. Скакун, Н. Шульгач.

Проте названі науковці досліджували дану проблематику поверхнево, вивчаючи ширші або суміжні питання.

Метою статті є розкриття змісту адміністративних обов'язків тілоохоронців в Україні та здійснення їх класифікації на основі положень чинного законодавства та доктринальних положень теорії адміністративного права.

Згідно з Академічним тлумачним словником української мови обов'язок – це те, чого треба беззастережно дотримуватися, що слід безвідмовно виконувати відповідно до вимог суспільства або виходячи з власного сумління [1].

У теорії адміністративного права обов'язки і права суб'єктів адміністративного права насамперед розглядаються через призму змісту адміністративно-правових відносин, коли кожному суб'єктивному праву одного суб'єкта адміністративно-правових відносин відповідає (кореспондується) юридичний обов'язок іншого й навпаки [2].

Професор Т. Коломоець зазначає, що суб'єктивні юридичні обов'язки нерозривно пов'язані і не можуть існувати один без одного, оскільки право одного суб'єкта не може бути реалізоване

окремо від виконання зобов'язання іншим суб'єктом. Отже, у державному управлінні існування зобов'язань поза правами і навпаки – прав поза зобов'язаннями позбавлено будь-якого сенсу [3].

Юридичний обов'язок устанавлюється як в інтересах уповноваженого суб'єкта, так і в інтересах держави в цілому, яка є гарантом їхнього здійснення. На відміну від суб'єктивного права, відмовитися від виконання юридичного обов'язку не можна, тому що відмова від виконання або неналежного виконання є підставою для юридичної відповідальності [4, с. 107]. Під юридичним обов'язком І. Окунев має на увазі конкретно визначену суспільно необхідну поведінку, устанавлену в нормативно-правовому акті, забезпечену можливістю застосування санкції юридичної норми в її негативному й позитивному розумінні [5, с. 14].

Нормами реалізації обов'язку є дотримання певних зобов'язань, які мають форму заборон, і виконання активних обов'язків, що існують як зобов'язання [6, с. 201]. На інший погляд, юридичний обов'язок – це передбачений нормами права захід необхідної поведінки учасника правовідносин, тобто належна поведінка зобов'язаної сторони в інтересах уповноваженої особи [7].

Фактично обов'язок можна трактувати як проголошену суспільством необхідну поведінку під час виконання певної діяльності. Так, з позиції теоретиків держави і права юридичний обов'язок – це захід необхідної поведінки, що є гарантією реалізації суб'єктами наданих їм прав. Це об'єктивно необхідна та можлива поведінка, що забезпечує реальність можливостей, наданих суспільством і державою окремій особі. Якщо особа позитивно ставиться до необхідності виконання покладених на неї обов'язків, їх реалізація настає лише за певних умов, що передбачені правовою нормою. Держава в системі обов'язків визначає доцільний, соціально корисний та необхідний варіанти поведінки [6]. Отже, юридичний обов'язок є особливим видом поведінки зобов'язаної особи, якої вона має беззастережно дотримуватися, стосовно уповноваженої особи. Варіанти можливої поведінки зобов'язаного суб'єкта полягають в такому: здійснення певних дій на користь уповноваженого суб'єкта; зобов'язання утримуватися від здійснення дій, що суперечать інтересам інших суб'єктів; вимагання здійснення або нездійснення певних дій від інших суб'єктів; несення юри-

дичної відповідальності за невиконання чи неналежне виконання передбачених правовою нормою дій [8].

Що стосується обов'язків державних службовців, то, на думку О. Луценко, обов'язки державних службовців – це сукупність заходів конкретно визначеної обов'язкової поведінки у сфері державно-службових відносин, що встановлюються нормативно-правовими актами для безпосереднього виконання повноважень і функцій державного органу та забезпечуються можливістю застосування санкцій [9, с. 234].

Отже, ми можемо підвести ризику під вищесказаним та зробити такі висновки: юридичний обов'язок є необхідним заходом поведінки, що проголошений суспільством під час здійснення конкретними органами державної влади чи їх посадовими особами їхньої функціональної діяльності, що передбачається та встановлюється законом.

Проте М. Горбач зробила щодо адміністративних обов'язків публічного суб'єкта права як елемента адміністративно-правового статусу такі висновки: 1) адміністративні обов'язки публічного суб'єкта права завжди є публічними, такими, що відображають публічний інтерес; 2) адміністративні обов'язки публічного суб'єкта права нерозривно пов'язані з адміністративними правами; 3) публічний суб'єкт права має відповідно до своїх обов'язків: а) дотримуватися Конституції і законів України, інших нормативних актів; б) видавати нормативно-правові акти (накази), за допомогою яких керується діяльність інших органів державної влади; в) професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів; г) здійснювати контроль і нагляд за дотриманням законодавства; д) притягувати правопорушників до юридичної відповідальності згідно із законодавством; 4) у нормативно-правових актах треба чітко прописувати і формально виділяти адміністративні обов'язки публічного суб'єкта права, не змішуючи їх з обов'язками чи іншими категоріями юриспруденції – компетенціями, повноваженнями тощо [2].

Вона також зазначила, що адміністративні обов'язки публічного суб'єкта права – це юридично закріплена в нормативно-правових актах міра належної та необхідної суспільно-правової поведінки, що спрямована на виконання завдань і функцій у передбаченій сфері, які у разі порушення забезпечуються заходами адміністративного примусу [2].

Конституційне право на захист кожного громадянина нерозривно пов'язане зі ст. 27 Конституції України: ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від проти-

правних посягань [10]. Таким чином, кожен громадянин нашої держави має право на додатковий захист свого життя та здоров'я, на яке ніхто не має права посягати, шляхом винаймання приватних, особистих охоронців.

П.1 ст.13 Закону України «Про охоронну діяльність» визначає обов'язки персоналу охорони: персонал охорони під час виконання функціональних обов'язків зобов'язаний: 1) забезпечувати цілісність об'єктів охорони та недоторканність майна, що на них зберігається, недоторканність фізичних осіб; 2) припиняти шляхом здійснення заходів реагування правопорушення проти власності, фізичних осіб, порушення режиму роботи об'єктів охорони; 3) негайно у будь-який спосіб повідомляти відповідні правоохоронні органи про вчинення протиправних дій щодо власності, фізичних осіб та інших незаконних дій, що мають ознаки кримінального правопорушення, у місцях здійснення заходів охорони; 4) зберігати таємницю, що охороняється законом, а також конфіденційну інформацію про господарську діяльність суб'єктів господарювання, оголошену такою в установленому порядку, відомості про особисте і сімейне життя фізичних осіб, що стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, крім випадків, передбачених законодавством; 5) не вчиняти дій, що порушують громадський порядок [11].

У ст. 11 п. п. 4,5 цього ж Закону визначено функціональні обов'язки, які полягають у тому, що персонал охорони під час виконання своїх обов'язків повинен мати із собою посвідчення з підписом керівника суб'єкта охоронної діяльності, в якому зазначаються прізвище, ім'я, по батькові особи, яка належить до персоналу охорони, дата видачі і термін дії посвідчення та міститься фотокартка особи, якій видано посвідчення. Суб'єкт охоронної діяльності зобов'язаний забезпечувати дотримання законодавства в організації та функціонуванні охорони, прийомі на роботу персоналу охорони, в організації правил носіння відповідного одягу та розпізнавальних знаків, а також в оснащенні засобами оборони та індивідуального захисту [11].

Оскільки обов'язки є складовою адміністративно-правового статусу, вони нерозривно пов'язані із правами, тому в п. 1 ст. 12 Закону України «Про охоронну діяльність», визначено, що персонал охорони під час виконання функціональних обов'язків має право: 1) вимагати від осіб припинення протиправних дій, дотримання законності та правопорядку; 2) вимагати від службових осіб об'єктів охорони та інших осіб дотримання пропускового та внутрішньооб'єктового режимів; 3) не допускати проникнення осіб та затримувати тих, які намагаються проникнути (проникли) на об'єкт охорони або залишити його, по-

рушуючи встановлені правила, з обов'язковим негайним повідомленням про це територіального органу Національної поліції; 4) протидіяти правопорушникам і негайно повідомляти органи Національної поліції про вчинення цими особами кримінального або адміністративного правопорушення; 5) застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та використовувати службових собак відповідно до цього Закону; 6) під час здійснення пропускового режиму на об'єктах охорони проводити огляд речей фізичних осіб (за їх добровільною згодою), транспортних засобів, вилучення речей і документів, що є знаряддями або предметами правопорушення, перевірку документів, що засвідчують особу, дають право на вхід (вихід) осіб, внесення (винесення), ввезення (вивезення) майна, в'їзд (виїзд) транспортних засобів, зокрема щодо їх відповідності складу матеріальних цінностей, що переміщуються на об'єкти охорони (з об'єктів охорони); 7) проводити відкриту відео- та фотозйомку подій як допоміжний засіб запобігання протиправним діям з обов'язковим оприлюдненням на об'єкті, що охороняється, інформації про здійснення таких заходів. Суб'єкт охоронної діяльності зобов'язаний забезпечити належне зберігання відео- та фотоматеріалів, отриманих під час здійснення заходів охорони, протягом одного року з можливістю використання їх виключно у службовій діяльності. Після закінчення строку зберігання зазначених матеріалів проводиться їх знищення комісією у складі трьох представників суб'єкта охоронної діяльності із складенням акта знищення відео- та фотоматеріалів [11].

Слід зауважити, що під час виконання своїх обов'язків тілоохоронець зобов'язаний дотримуватися суворих правил кодексу професійної честі, а саме: мати професійне налаштування та почуття професійного обов'язку; виконуючи свої обов'язки, докладати всіх зусиль з метою їх компетентної реалізації; бути тактовним, коректним і комунікабельним, але дисциплінованим і рішучим під час виконання своїх обов'язків; дбати про безпеку всіх осіб, незалежно від їх соціального статусу; не розголошувати відомості, отримані під час забезпечення безпеки особи, що охороняється; постійно підвищувати свій професійний та інтелектуальний рівень; поважати колег незалежно від їх віросповідання, расової та статевої приналежності; не мати близьких контактів, що ганьблять честь і гідність охоронця, з оточенням особи, що охороняється; ніколи не брехати щодо свого професійного досвіду; не нехтувати інформацією, що стосується зміни оперативної обстановки; ні в якому разі не ганьбити імідж охоронця; шанувати пам'ять загиблих товаришів і колег; за збільшення ступеня загрози діяти доцільно обстановці і поводитися гідно; за явної загрози життя особи,

що охороняється, бути готовим виконати свій обов'язок до кінця [12].

Адміністративні обов'язки тілоохоронців в Україні – це юридично закріплені в нормативно-правових актах заходи належної та необхідної суспільно-правової поведінки тілоохоронців відносно осіб, які посягають на права та свободи людей, що знаходяться під охороною та які є спрямованими на виконання завдань і функцій у передбаченій сфері, які у разі порушення користуються заходами фізичного примусу та є безпосередньо пов'язаними із кодексом професійної честі, в якому зазначено, що тілоохоронець навіть за умов загрози його життю повинен виконати свій професійний обов'язок до кінця.

Література

1. Білодід І. Словник української мови: в 11 т. Т. 4. 1973. С. 250. URL: <http://sum.in.ua/s/individualjnjstj>.
2. Горбач М. Адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права: теорія і практика: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07; Науково-дослідний інститут публічного права. Київ. 2017. 201 с.
3. Коломоець Т. Адміністративне право України: підруч. для студ. ВНЗ. Державний вищий навчальний заклад «Запорізький національний ун-т» МОН України. Київ: Істина. 2009. 475 с.
4. Кириченко В., Куракін О. Теорія держави і права: модульний курс: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури. 2010. 264 с.
5. Окунев І. Загальнотеоретичні засади правового статусу суб'єкта права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01; Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ. 2009. 23 с.
6. Зайчук О., Оніщенко Н. Теорія держави і права: академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер. 2008. 688 с.
7. Ведерніков Ю., Папірна А. Теорія держави і права: навч. посібник. Київ: Знання. 2008. 333 с.
8. Луценко О. Службові та посадові обов'язки державних службовців: щодо розмежування понять. Держава і право. Серія «Юридичні і політичні науки». 2013. Вип. 61. С. 232–240.
9. Конституція України. Закон від 28.06.1996 № 254. / Верховна Рада України. Офіційний вісник України. 2010. № 72. від 01.10.
10. Про охоронну діяльність. Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 2, Ст. 8; Голос України. 2012. № 70.
11. Общественная организация «Национальная Профессиональная Лига Телохранителей Украины». URL: <http://npblukraine.com/2008/04/28/code-of-honour/>.

Анотація

Палагнюк Д. В. Адміністративні обов'язки тілоохоронців в Україні. – Стаття.

У статті визначено, що адміністративні обов'язки тілоохоронців в Україні – це юридично закріплені в нормативно-правових актах заходи належної та необхідної суспільно-правової поведінки відносно осіб, які посягають на права та свободи людей, що знаходяться під охороною, та які спрямовані на виконання завдань і функцій у передбаченій сфері. У разі порушення прав і свобод тілоохоронці використовують заходи фізичного примусу. Адміністративні обов'язки безпосередньо

пов'язані з кодексом професійної честі, в якому зазначено, що тілоохоронець навіть за умов загрози його життю повинен виконати свій професійний обов'язок до кінця.

Ключові слова: обов'язки, особистий охоронець, охоронець, охорона фізичних осіб, публічне адміністрування, тілоохоронець.

Аннотація

Палагнюк Д. В. Административные обязанности телохранителей в Украине. – Статья.

В статье определено, что административные обязанности телохранителей в Украине – это юридически закрепленные в нормативно-правовых актах меры надлежащей и необходимого общественно-правового поведения в отношении лиц, посягающих на права и свободы людей, находящихся под охраной, и которые направлены на выполнение задач и функций в предусмотренной сфере. В случае нарушения прав и свобод телохранители используют меры физического принуждения. Административные обязанности непосредственно связаны с кодексом профессиональной чести, в котором указано, что телохранитель даже в условиях угрозы его жиз-

ни должен выполнить свой профессиональный долг до конца.

Ключевые слова: обязанности, личный охранник, охранник, охрана физических лиц, публичное администрирование, телохранитель.

Summary

Palahniuk D. V. Bodyguards' administrative duties in Ukraine. – Article.

The article specifies that the administrative bodyguards' duties in Ukraine are the measures of proper and necessary social and legal conduct legally enshrined in regulatory legal acts with respect to persons who infringe on the rights and freedoms of people under protection and who are directed to fulfill tasks and functions in the envisaged sphere. In case of violation of rights and freedoms, bodyguards use measures of physical coercion. Administrative duties are directly related to the code of professional honor, which states that the bodyguard, even in the face of the threat of his life, must fulfill his professional duty to the end.

Key words: duties, personal security guard, security guard, protection of individuals, public administration, bodyguard.